

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer izveniš nedelje in praznike ter velja po pošti prejemati za avstro-ogrsko deželo za vse leto 25 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 6 K 50 h, za en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K, za en mesec 2 K. Kdor hodi sam po sebi, plača za vse leto 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 5 K 50 h, za en mesec 1 K 90 h. — Za Nemčijo celo leto 27 K. Za vse druge dežele in Ameriko celo leto 30 K. — Na naročbo brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Za ostanke se plačuje od peterostopne petit-vrste po 14 h, če se ostanke tiska enkrat, po 12 h, če se tiska dvakrat in po 10 h, t. j. se tiska trikrat ali večkrat. — Dopisi naj se izvolijo frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Knafljovih ulicah št. 5. — Upravištvu naj se blagovoljijo pošiljati naročnine, reklamacije, ostanke, t. j. administrativne stvari.

Uredništva telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

Upravištva telefon št. 85.

Pismo s Hrvaškega.

(Sramotni „sprejem“ bana Raucha. — Vzroki demonstracije. — Rauchov program. — Položaj)

Zagreb, 18. jan.

Ze so vas brzojavili podrobno obvestili o velikih nepričakovanih demonstracijah, ki so se primerile pri prihodu novega bana Raucha. Vsi ti brzojavi, tudi uradni, so približno resnično opisali te dogodke. To je znamenje časa, — ker je bila to tako spontana manifestacija ogromnih mas, prisotnih je bilo več tisoč ljudi, častnikov — da se ni dalo ničesar zamolčati niti zmanjšati.

Jaz vam morem, ker sem bil pri vsem tem navzoč, dodati še svoje vtiske o tem vulkanskem izbruhu narodne jeze ter navesti glavne razloge teh demonstracij, ker sem bil sam demonstrant...

Splošno se je pri nas mislilo, da se ne pripetijo nikake demonstracije, ker je koalicijsko časopisje zelo rezervirano kritikovalo Rauchov režim. Rauchovo ime res ni niti najmanj popularno ter se je vedno v Rauchu sinu slutila tista „železna roka“, ki jo pošljejo Madžari v Hrvaško. Toda Rauch je vendar v svojih izjavah o konfliktu z Ogrsko preden je postal ban, zastopal odkrito hrvaško stališče, a pozneje je obetal, da prinese važne državnopravne koncesije. Zato je prevladovalo mišljenje — počakajmo. Toda med tem so došle vesti, kako vlado si sestavi Rauch. Za podbana da si vzame svojega intimnega prijatelja Czernkovicha, ki je tu v Zagrebu personifikacija ultramadžaronstva in brezobzirnega človeka; za bogocastje in nauk da imenuje načelnikom Mixich, sramotno kreaturo. Mixich je bil okrajni predstojnik, a je že kot tak pokazal popolno nesposobnost. Potem se je sijajno oženil s hčerjo nekega tovarnarja. Kmalu je zapravil na borzi vso doto pol milijona. Žena se je ločila od njega in živel je od milosti svojega brata. Brat mu je dajal po 75 novčičev na dan, a v krajevem imenovanju je označen za „graščaka“, dasi nima niti parcelce zemlje! Czernkovich in Mixich sta dva materialno popolnoma uničena človeka — to sta gladovnika, ki se ne bodeta na vladi le dobro opitala, temuč bodeta zaradi svojega kratkega vladanja obremenila naš proračun z velikimi pokojninami... Nadalje so imenovani za velike župane

sami najbližji Rauchovi prijatelji: neki poštni ravnatelj Vuchetich, ki je služil dosedaj na Ogrskem, potem dr. Gavranic, eden izmed najbolj zaničevanih madžaronov, končno mladenič 27letni Jelacich.

Dober dovtip grozi po Zagrebu, da je vsaj eno gotovo, da v Rauchovi »stranki« ni nezadovoljnega, ker jih je vseh sedem dobro plačanih.

Vsa ta družina novega bana je znana v Zagrebu po svojem — pijanstvu in neštevilnih raznih privatnih aferah. Ko so demonstrantje obsuli banov voz z gnilimi jajci in kamenjem, pridružil se je hipoma iz neke stranske ulice slovesnemu sprevodu voz z veliko žensko punčko z napisom: »Čeka te »banica« od Potokgrada«. V nekem časopisu je bil omenjen ta prizor, ki je po Zagrebu zbudil največ smeha, toda nikjer ni bil razložen pomen tega dovtipa. Ban Rauch je že davno ločen od svoje žene ter je imel že več metres. Toda najsrmatnejši in splošno znani so njegovi in njegove družbe obiski v neki zloglasni nočni kavarni. V tej kavarni je neka ženska, mnogoletna Rauchova »ljubica«. V Zagrebu je že dolgo časa znana pod imenom »banica«, ker se je vedelo, da Rauch mora postati enkrat ban...

Tedaj vsa ta dejstva so dajala vsakomur slutiti, da se z Rauchovim prihodom začne najhujši osebni korupcijski in klerikalni režim, ko se je tak človek mogel obdati s takimi ljudmi.

To je tisti njegov pravi — program se preden je prišel. Taka sestava vlade je najhujša žalitev za Hrvaško. Dočim je bilo lani treba dvainpol meseca čakati na imenovanje naše vlade — samih nedotakljivih, čistih značajev in učenih glav — ki je izšla iz parlamentarne večine, so bili taki individuiji takoj brez zaprek postavljeni na najvišja mesta, da upravljajo deželo!

In takoj prihodnje postopanje Rauchovo je potrdilo vse te slutnje. Zasnoval si je v glavi, da pride v Zagreb s svojimi zaupniki v čimvečji paradi kot triumfator. Zato je iz Pešte naročil, da ga morajo v Zagreb pozdraviti vse oblasti, vsi uradniki in mestni župan. Za svoj prihod si je izbral najpripravnější čas popoldne ob 2. uri ter je bil prihod točno napovedan. S tem je hotel takoj pokušati svojo moč: napram Pešti bi se mogel pohvaliti, da so izbrali pravega človeka, ki se mu ni treba več ponoči skrivati kakor Ro-

kodezaju. Na Hrvaškem pa je hotel s takim slovesnim prihodom napraviti povoljno razpoloženje, da more laglje sestaviti svojo novo stranko.

No, s tem svojim računom se je hudo zmotil. Javno mišljenje je bilo vsled te bahatosti tako ogorčeno, da je pod tem pritiskom veliki slabhič naš župan dr. A. mruš rajši demisioniral, kakor da bi šel na kolodvor. K temu koraku ga je pregovorila tudi tista Tomašičeva skupina madžaronov, ki se boji sedaj Rauchovega maščevanja. Tudi uradniki so prišli na kolodvor prav malo, a še ti so se razkropili na vse strani, ko je na peronu izbruhnila demonstracija.

Iz tisočev grl so zaorili burni kliči, ko je Rauch prišel iz kolodvoza. Ko pa se je njegova kočija premaknila, pritisnila je za njo tolika množica, da bi ga linčala, ako bi se vsled kakšne nesreče ustavila kočija. Na vso srečo je ostalo vse v mejah komičnosti. Na prvem koraku je bila nova vlada razkropljena na vse strani, kočije Rauchovih prijateljev namreč niso mogle dohajati svojega gospodarja, temuč so krenile po stranskih ulicah ter so se ustavile šele v gornjem gradu povsod havari-rane...

Ta sprejem je izvrstna lekcija za Raucha in za tiste, ki so ga poslali.

Ban Rauch je takoj drugi dan obelodanil tudi svoj službeni program.

O kakih državnopravnih koncesijah tu ni govora, a tudi v ostalem programu ni ničesar novega, kar bi moglo koga zadovoljiti, a kamoli da bi se dalo na podlagi tega programa poklicati v življenje kako stranko.

Glede teoretskega problema, da li tvori Hrvaška z Ogrsko edinstveno državo, se je baron Rauch izjavil, da tvori Ogrska in Hrvaška v smislu nagodbenega zakona samo »zajednic«, na zunaj pa sta »ena nerazdružljiva celota«.

S tem se popolnoma uklanja madžarskemu stališču. No, pri tem več odločuje praksa, kako bomo v praksi mogli povsod odbijati misel edinstvene države ter obvarovati svojo individualnost.

Kar se tiče železničarske organizacije, je poudarjal staro misel, naj se ta spor predloži regulakornim deputacijam, dočim hrvaško stališče ne dovoljuje nobenega spora v jezikovnih vprašanjih, ker je stvar v zakonu povsem jasna.

V tem oziru je Rauch seveda moral kot ban spremeniti svoje stališče, ki ga je preje zavzemal. Kot veliko novost na finančnem polju je Rauch obljubil, da bo naš sabor lahko sam razpisaval naklade na davke. Torej: mesto da bi se malo posvetilo v obračune med Ogrsko in Hrvaško, da bi nas Madžari pri prispevanju k skupnemu proračunu ne eksploatirali, nam obljubuje, da se bomo sami lahko še bolj obremenili z davki.

Druge točke tega programa so docela splošne narave, same obljube: to in to se bo storilo v zadovoljnost vseh itd. Ob koncu koncev pa še napoveduje, da bo »brezsrčno strogo« napram »protidinstičnim« in »protinagodbenim« tendencam...

Ta program ni nikogar zadovoljil. Pričenja se sedaj borba tudi proti Rauchovemu režimu, ki bo trajala vse do tlej, dokler Madžari ne uvidijo, da nima pomena imenovati takega bana, ki nima za sabo pretežne večine naroda.

Parlamentarni položaj

Dunaj, 19. januarja. Prihodnji turek začne zopet zborovati proračunski odsek, tako da bo mogoče parlamentu, ki se sestane sredi meseca marca, takoj začeti razpravljati o proračunu. Nadalje se pripravlja za prihodnje zasedanje reforma parlamentarnega poslovnika. Druga važna stvar, ki se tudi reši parlamentarnim potom in ne z neredbo, je aktiviranje delavskega parlamenta. Končno se v parlamentarnih krogih tudi bavi o ustanovitvi parlamentarnih državnih tajnikov ali političnih sekcij skrajnih načelnikov. — Razum proračunskega odseka se sestane prihodnji teden tudi socialno-političnim in gospodarskim odsekom. V drugi polovici meseca februarja se skličejo tudi drugi odseki. Ako dožene odsek pravočasno zakon o trgovskih pomočnikih in novele k državljanskemu zakoniku, pridete tudi te stvari pred parlament v spomladanskem zasedanju. Zakon o znižanju davka na sladkor se najbrže iz gosposke zbornice še enkrat vrne poslanski zbornici. Zakon o starostnem in invaliditetnem zavarovanju namerava predložiti vlada parlamentu šele jeseni. Na načrtu za novi kazenski zakon-

nik se pridno dela, vendar pride ta načrt pred parlament šele potem, ko bo sklenjen novi tiskovni zakon.

Novo delavsko ministrstvo.

Dunaj, 19. januarja. V delokrog takozvanega delavskega ministrstva, ki se namerava kmalu ustanoviti, bo spadalo tudi delovanje za povzdigo tujiskega prometa. Vodja tega oddelka postane neki nemški politik, ki pozna posebno dobro potrebe planinskih dežel.

Nemške stranke pri delnozborskih volitvah na Češkem.

Praga, 19. januarja. Pod predsedstvom nemškega ministra Peschke se je vršilo včeraj med nemškimi strankami pogajanje za enotno postopanje pri predstojajočih delnozborskih volitvah. Dosegel se je kompromis med napredno in radikalno stranko glede mestnih mandator. Tudi med agrarno stranko se je glede na nekatere kmečke mandate doseglo sporazumljenje. Naprednjaki, agrarci in radikali dobe po 19. ljudska stranka 10. Schönererjanci pa 2 mandata. Nemška sloga bo navodilo češkim strankam, da se tudi zedinijo za enotno nastopanje.

Proti draženju premoga.

Dunaj, 19. januarja. Nižjeavstrijski deželni zbor je sklenil, da si napravi svoj premogovnik, da bo vočigled pomanjkanju in draginji premoga skrbjeno vsaj za deželne potrebe. Da se tedaj preišče in razširi premogovnik Wiesfleck-Thomasberg, dovolil je deželni zbor deželnemu odboru 35.000 K.

Zakaj je treba spremeniti poslovnik ogrskega parlamenta.

Budimpešta, 19. januarja. Minister grof Andrássy je izpovedal, da se med vojnim ministrom in ogrsko vlado vrše pogajanje glede jezikovnih koncesij. Ta pogajanja bodo imela kmalu ugoden uspeh. Minister Andrássy je nadalje povedal, da je za poostrenje poslovnika, ker se je bati da bodo nemadžarski poslanci, soc. demokratje in sploh vsi nasprotniki koalicije nastopili proti narodnim koncesijam z ob-

LISTEK.

Nočni čuvaj.

Po vsej vasi se je kadilo iz dimnikov. Dim se je vzdigoval in pregibal zaspano in leno, gnan vsled nezatnega diha večerne sapice, semintja kot počasne misli sivega in dretnega starca... Vijugasto se vrteče, pepelaste barve so se razširjale in gubile v prozornem zraku... Le včasih se je videlo, kot bi medle senice, plavajoče nad mirno vasjo stegale daleč okrog svoje roke in se med seboj oklepale v tesnem objemu sladke ljubezni... Sedaj je zraslo mogočno bitje sredi vasi prav do neba, a se zopet krčilo in se vleglo nad hišami kot v temnih nočeh neprijazne sanje na postelj trudnega zemljana... Bajno je bilo to premikanje nepoznatih bitij... Prebivalci pa so se jih navadili in so rekali: »Vaščani kuhajo večerjo...«

Ob tem času je sedel Staretovec France na pragu svoje male hiše, postavljene pod malim grčem, spenjajoč se na severni strani vasi. Ko bi ga videl tuj človek v tem položaju, ko mu je ležala trudna glava med kolena, bil bi skoro prepričan, da mož spi... A bilo ni tako! Imel je navado, da je vedno tako sedel, ko se je vdal važnim in težkim mislim... Rekel je, da najlažje misli, ako ima

zaprte oči in če sedi na domačem pragu... In tega mu ni nihče branil... V vsej hišici, katero si je postavil sam v svojih mladih letih, ko ga je usoda potisnila v ta kraj, bival je celo leto sam, če ne upoštevamo njegove kože v hlevu in muke, ki mu je pa izginila vsako pomlad, a se v jeseni vedno vračala debela in močna... Svet za zidavo je dobil od srenje; kamovanje pa je bila splošna last vseh občanov... In tako je bival sedaj že nad trideset let v svoji hišici skoro srečen in zadovoljen. Družčine ni iskal; bival je z malimi izjemami sam in se živil s tem, da je hodil pomagat na polje sedaj temu, sedaj onemu posestniku... Toda zadnjega pol leta je imel drugo opravilo, s katerim si je služil svoj kruh...

Bilo je zadnje dneve decembra lanskega leta... Ravno je pomolzel svojo kozico in zapiral skrbno vrata za seboj, da bi se mu edinka ne prehladila vsled hudega mraza, ko zapazi, da prihaja nekdo proti njegovemu posestvu, ako se sme tako imenovati, oddaljenemu od vasi za dober streljaj... Vedel je, da redko prihajajo ljudje k njemu in da so gostje njegovi hiši zelo tuji... Počasnih in premišljenih korakov je koracil proti širokim vratom svojega domovanja, da bi čimprej spoznal nepovabljenca... Bil je občinski raznašalec pisem; le kaj mu prinaša, bilo mu je popolnoma neznan... A bil je že tu, zatorej ni bilo časa v razmišljevanje... Po kratkem pozdravu, ga na-

govori po svoji stari navadi: »Kaj bo dobrega?«

»Gosp. župan je rekel, naj bi prišel jutri k njemu; ima nekaj govortiti s teboj; nekaj posebnega bo za te... Menda ti ponudijo neko službo, da se ti ne bo treba potepati na stara leta od posestnika do posestnika in iskati drobnih krajev...«

»Dobro, dobro, že pridem... Kdaj pa...?«

»Jutri zjutraj...«

»Pridem!«

Komaj mu France zatrdi, da stori po želji očeta župana, že je prišel odhajal. Ni ga mogel niti povabiti na kozarec mleka, niti mu voščiti lahko noč... Preveč se je zamislil v lepo bodočnost, ki ga čaka in ni se prav zavedal svojega položaja; pri našlece dobre vesti mu je nenadno izginil izpred oči, se mu oddaljeval in ginil tam v zraku... Odhajal je in France je gledal za njim, kako se izgublja njegova postava tam v sencah...

Drugi dan, ko je solnce stalo na najvišjem mestu, katero doseže pozimi, podal se je k županu. Zavil se je v staro sukno, ki je že davno izgubila svojo prvotno barvo, posadil širokokrajni klobuk nizko na čelo in odšel... Celo dolgo noč ni mogel prav spati, vedno se mu je dozdevalo, da nekdo hodi po sobi... In ko se je prepričal, da ni ničesar, pogreznil se je zopet v nemirne sanje... Hodil je po visokih hribih in padal raz strne skale... Dokler se ni zdanilo, ga je

mučil nemir... In sedaj, ko stopa k županu, si skoro ne more pomagati, ako ne pričakuje nič posebnega... Toda bilo je drugače!

Ko je stopil v županijsko pisarno, odveznil je klobuk in čakal, da ga nagovori župan, kar je tudi storil...

»France, hočeš imeti dobro službo? 40 kron mesečno... Služba je lahka in za te prav primerna... Ti se mi zdiš pameten mož in privoščim ti, da si bolj zlahka služiš svoj kruh.«

»Prosim, gospod župan, kakšno službo?«

»Nočni čuvaj boš; hodil boš po vasi od desete do četrte ure zjutraj in pazil, da se ne užge kaka hiša... Skrbel boš tudi, da bodo gostilne ob dvanaestih ponoči zaprte...«

France se je pogledal tako v svojo srečo, da je mogel mesto odgovora, samo ponoviti županove besede: »Stideset kron mesečno...«

»Veš, kakšen je tvoj posel?«

»Da... Toda, če gostilne ne bodo hoteli zapreti na moj poziv?«

»Meni moraš drugi dan naznani-ti in jaz jih kaznujem...«

»In če bo gorelo, kaj naj storim?«

»Dobiš dolg rog, na katerega boš trobil v slučaju nesreče... Razumeš...?«

»Da!«

»Toda poslušaj!... Ko boš hodil po vasi, moraš biti oprezen... V slučaju, da se kje kadil požar, pojdi v tisto hišo in pogledaj ali povprašaj, kaj je temu vzrok... Če je sumljivo,

skliči domače ljudi...; če zapaziš ogenj, tedaj trobi...«

Župan se je zamislil in uprl pogled v tla, a le za trenotek in že je povzdignil glavo...

»Drugega nič, pojdi! Službo nastopiš danes...!«

Odšel je France ves srečen od župana. Gotovo bi ne menjal z nikomur ob tem trenutku... Vsa ta sreča brala se mu je iz obličja... Z malimi očmi je pomežikaval in migal na lahko z glavo in tudi ustnice so mu zobljale... vse to je delal le, ko je bil izredno vesel... Tuintam se je malo nasmešnil in se sklonil kot bi hotel smeh prikriti in šel dalje resnih korakov. Nočni čuvaj... Desetkrat je že ponovil to besedo... In izginil je pod domač krov zamišljen in zadovoljen; nad njim pa je plavala boginja sreče...

Kmalu potem pa je bilo nabito na občinski deski:

Senatus populusque obćine med Goričico in Kozjim brdom je sklenil, da bo odslej v vasi nočna straža, da bi se ne zgodila kaka nesreča vsled požara. To se dozdeva posebno potrebno, ker sta v zadnjem času zgorela dva kozolca pri belem dnevu... Ko bi se bilo zgodilo to ponoči, utegnili bi se bila užgati cela vasa... Dalje se zankazuje, da se morajo gostilne zapirati ob 12. uri; to uro bo naznanjal nočni čuvaj. Kdor bi se temu upiral, bo kaznovan...

Oče župan in odborniki. (Dalje prihodnjé.)

Ministrska kriza na Bolgarskem.

Bolezen belgijskega kralja Leopolda.

Anarhija v Maroku.

Pariz, 19. januarja. V ministrskem svetu je poročal minister Pichon o svojem potovanju v Madrid, kjer ga je sprejel tudi kralj ter se je doseglo popolno sporazumljenje glede Maroka.

L o n d o n , 19. januarja. Neki njujorski časopis je priredil med demokratskimi člani reprezentacijske zbornice poskusno glasovanje za bodočega predsednika. Pri tem je bila dobra tretjina glasov proti B r y a n u. Skoraj vsa opozicija je za gubernatorja v Minnesoti, Johnsona, ki ga smatrajo za najmočnejšega kandidata.

Spominski večer 'Glasbene Matice' Simon Gregorčiču

Ni bil to navaden koncertni večer, ne, — slovenska glasba se je klanjala svojemu velikemu inspiratorju. Njegovo lastno hrepenenje je drhtelo preko dvorane, mehko se prelivalo iz sreca v sree. Zvoki, ki jih je njegova poezija izzvala iz duš njegovih glasbeniških interpretov, bučali so in drhteli, prosili in molili in hrepenele tja gor, kjer ni gorja... Bil je to rekvijem, kakor ga iskrenejšega, v svoji mehokbi veličastnejšega še nismo doživeli. — Nepregledne množice občinstva, svečanega, mehko čuvstvo v srcih, so prihajale v slavnostno dvorano »Narodnega doma« in jo napolnile do zadnjega kotička. Raz steno za odrom pa je zrl na nas on sam, zamišljen in kakor da se mu ob teh zvokih iznova poraja v duši vse tisto čuvstvo, ki se mu je nekoč izlilo v večno lepe besede njegove poezije. Nekaj čudovitega, neodoljivega je velo po dvorani.

Bogdan pl. Vulaković, na klavirju pa ga je sigurno in diskretno spremljal mladi klavirski talent Niko Štrifot. Antona Foersterja že znani moški zbor »Njegani« in nova pesem za tenorsolo s spremljevanjem klavirja »Naša zvezda« donesli sta nestorju slovenskih skladateljev iskreno pohvalo avditorijevo. P. Hugolin Sattnerjev novi mešani zbor »O nevihti« pa je nekaj orjaškega in silnega. V podrobnosti se seveda ob omejenem prostoru dnevnikovem sploh ne moremo spuščati. Anton Nedvedovo znano »Njegani« — interesantno je bilo opazovati, kako je isto pesem Foerster odel v obliko moškega zbora — že omenjeno Foersterjevo »Naša zvezda« in Emil Adamičjevo čudovito naivno ljubko »Pri zibelki« potem pa Antona Nedveda večnolepi »Pogled v nedolžno oko« predaval je slovenskemu občinstvu dobro znani in priljubljeni tenor Ernesto vitez Cammarota, na klavirju spremljan od Niko Štrifota. Sledili so še trije staroznani zbori. F. S. Vilharjev moški zbor s tenorskim samosplovom (Cammarota) »Naša zvezda«, večnolep, če je tako zapet, kakor snoči, istega skladatelja moški zbor s tenorskim samosplovom (Cammarota) in s spremljevanjem klavirja (N. Štrifot) »Oj z bogom, ti planinski svet!«, izzvenel pa je koncertni del spominskega večera z nepopisnim Nedvedovim mešanim zborom »Nazaj v planinski raj.«

Dnevne vesti.

— Od izvrševalnega odbora »Narodno - napredne stranke« se nam poroča, da je kandidaturo za mesto Idrijo sprejel g. Engelbert G a n g l, učitelj na pripravnici in realki v Idriji.

— **Notar Plantan** **proglášen za kandidata v dolenjskih mestih.** V soboto zvečer je sklical župan novomeški g. S. pl. Sladović v Novo mesto shod volilcev, da se posvetujejo o kandidatu za bodoče deželno-zborske volitve. Shoda so se udeležili pristaši obeh strank. Po daljši, stvarni debati se je skoro soglasno sklenilo ponuditi kandidaturo g. notaju Ivanu Plantanu, ki je dolenska mesta v pretekli parlamentarni dobi zastopal v državnem zboru. Volilec iz Metlike in Črnomlja so se že preje izrekli za Plantanovo kandidaturo. G. notar Plantan na tem shodu ni bil navzoč in so torej volilec sportano njega proglasili za kandidata.

— Glavni zbor »Kmetijske stranke za Notranjsko« bo v nedeljo 26. januarja ob 3. popoldne v »Narodnem domu« v Postojni. Na dnevnem redu je poleg drugega poročilo o organizacijskem načrtu stranke, volitev osrednjega (izvrševalnega) in nadzorovalnega odbora ter določitev kandidatov za prihodnje deželno-zbornske volitve.

govorili in izrekli svoje mnenje. Iz drugega vira čujemo, da je dunajska krščansko-socialna stranka marljivo na delu za Obergföllä in skuša vplivati na naše klerikalce, da bi se ne protivili njegovi kandidaturi. Mogoče je torej, da ga bodo naši klerikaleci postavili za svojega kandidata, kar bi popolnoma odgovarjalo najnovejši nemško-klerikalni zvezi.

— **Seksualno vprašanje** rešuje sedaj po predalnih klerikalnega »znanstvenega« lista »Čas« neki Fr. Terseglav. Radovedni smo, če je ta strokovnjak o seksualnem vprašanju tisti, ki je pred leti pisal razna pisma, ki pa kaj malo potrjujejo nazore, ki jih oznanja pisec Terseglav v svoji, v »Času« priobčenih razpravi o »Seksualnem vprašanju«, Morda bosta »Čas« in »Slovenec« o tej stvari vedela kaj natančnejšega ter nam podala celo zanimivo sliko, kako se je razvil pisec razprav »Seksualno vprašanje« ter »Krščanstvo in seksualno vprašanje« iz nevednega laika v uglednega strokovnjaka. Ako bi pa bila morda v zadregi glede podatkov iz časa, ko je bil pisec še »laik«, smo jima kaj radi na uslugo, da preskrbimo veleinteresanste dokumente iz Gorice in iz Trsta. Treba je izreči samo željo, pa bodedo takoj postregli s dotičnimi zanimivostmi. Ali naj!

— O našem ljudskem šolstvu. Piše se nam: Vaša notica iz Laškega okraja z dne 15. t. m. glede slovske okoliške šole v Laškem trgu mi je potisnila pero v roko, da tudi jaz malce spregovorim o desolantnih naših šolskih razmerah na Spodnjem t. i. slovenskem Štajerskem. — Na ljudskih naših šolah, ki so večrazredne, nastavljeni so večjidel kot nadučitelji ali odnosno šol. vodje može, ki pač nosijo slovensko ime, so pa sicer »nemškega« mišljenja ali bolje rečeno — nemškutarji. Naš dež. šolski svet v Gracu kaj pazno gleda na to, da kar več mogoče takih »Slovencev« nastavi na naših slov. večrazrednicah, dobro vedoč, da pojde po njih sigurno, če tudi le bolj počasno, nemška pšenica v klasje. Vse vnanje je na takih šolah nemško: uradni spisi, uradovanje s šolskimi oblastnjami, konference i. dr. Le slovskega pisarenja — nikar! To bi bila zamera na vzgor. Kaj si morejo o tem pač misliti Nemci?! Piše-li kateri učitelj na Srednjem ali Gornjem Štajerskem — slovenski?? — V Vitanju n. pr. imamo tudi slovensko okoliško šolo. Tu je vodja Rupnik, seve ves prepojen nemškega šovinizma. V Vojniku je vodja tamošnji slovenski šoli Koschutnik, duša vsenu nemškemu gibanju v trgu. Ironija, ne!! Nič bolje, če ne še huje, je v Slov. Bistrici, v Brežicah in še drugod. — Naši narodni sloji se pač vse premalo brigajo za ustroj ljudskega šolstva. Brali smo ravnokar, da se je »Narodni svet« za slov. Štajer vendar zbudil. Imamo da hode čvrst

deloval ter zlasti obračal skrb na to, kakšno učiteljstvo se nastavlja na naših slovenskih ljudskih šolah! Kakršni učitelj, takšna šola; kakršna šola, takšen naraščaj. Pazno in dosledno naj se študira delovanje učiteljstva, osobito na večrazrednicah. Mi hočemo čvrst zaveden zarod, ne pa polovičarjev in nezavedne tolpe! Mi odločno zahtevamo, kakor to javno tudi ob vsaki priliki nemški učitelji poudarjajo, da se v ljudskih šolah naša mladina nacionalno vzgojuje! To negovati pa more le res zaveden, naroden učitelj. V tem smislu neizprosno na delo! V naših šolah ne pripustimo raznarodovanja! To ni pedagoško, to je moderno tiranstvo. Zato paven iz naših šol znemčurskimi šol. voditelji in učitelji! Poturic ne maramo, mi rabimo značaje! Kar zahtevamo, je pravico drugi narodi, to zahtevati je tujdina še naravno pravo! Mladina je naš up, naša bodočnost. Hočemo-li pripuščati, da se nam zastruplja po kruhoborskih eksistencah, katerim je narodnost deveta briga, lasten »ego« pa vse! Narod zahteva! Narodni učitelj! To mora storiti, ako mu je do narodnosti svoje. Tu je treba brezobzirnosti in železne konsekvence. Ergo: fiat!

so tvorili doslej glavni vir mestnim dohodkom. Globoko so zdaj posegli naši privilegovani vitezi v žep delavskega ljudstva; kar za štiri odstotke so povišali najemninske vinarje in marsikateri nemški delavec šteje zdaj te novce, ki bi jih bolje uporabil za kruh svojim stradajočim in prezebujočim otrokom... — V razkošni dvorani se pač jubilirala, pa pred durmi mesta preži ljudska osveta, že so predkrajce naskočili Slovenci in jih vzeli, v mestu samem pa prehaja hiša za hišo Slovincem v last; a darilo 100.000 K nemškega »schulvereina« se odklanja. Sramota nad to kliko privilegirancev!« — Vidi se, da naše socialne demokrate najbolj boli to, da mestna občina ne bo zidala nemške ljudske šole v Gabrjih, kar je vaš list tudi že poročal. — Sicer pa soglašamo docela z izvajanjem graškega »Arbeiterwille«.

— **Zaupni shod slovenskega učiteljstva** na Goriškem se bo vršil v Gorici dne 23. t. m. Na dnevnem redu je: Naš položaj in kandidatura za deželni zbor. Agrarna stranka je postavila v splošni kuriji za kandidata učitelja Kendo v Volčah, seveda ne da bi ga bili poprej poprašali, ali sprejme tako kandidaturo ali ne. Nekaterim je do tega, da kandidira tudi kje kak učitelj, pa naj že po kjerkoli. Na enketi med klerikalnimi in agrarnimi delegati se je potegovalo doslej po krivem za liberalca razkričani dornberški nadučitelj Križman za to, da se zagotovi v S. L. S., ako jej pristopi »agrarne« stranka kot frakejca, učiteljski mandat. To je splavalo po vodi, sedaj iščejo nekateri zaslonbe v »agrarne« stranki. Na zadnjem zborovanju »agrarne« stranke se je bil nekaj boj med nadučiteljema Križmanom iz Dornberga in Bajtom iz Ajdovščine za kandidaturo v goriški okolici. Izbil se je ta boj tako, da so poiskali učiteljskega kandidata v Gorah. — Sedaj je na učiteljstvu, da izpregovori zadnjo besedo. Utegne pa se zgoditi, da pokaže prav narodno-napredna stranka na Goriškem, kdo resno misli z učiteljstvom in kje je doma šolobardstvo.

— **Okrajni cestni odbori.** Deželni odbor je imenoval v seji dne 18. t. m. kot svoje zastopnike: za okrajni cestni odbor brdski: Franca Majdiča ml., posestnika na Viru, in Fr. Šimenca, župana v Dolu; za okrajni cestni odbor postojanski: Matijo Ambrožiča, posestnika v Novi Sušici in Janeza Ježa, posestnika v Strmci; za okrajni cestni odbor ribniški pa Jožefa Merharja, trgovca v Dolenji vasi in Fortunata Kozino, župana v Sušju.

— Iz finančne službe na Primorskem. Finančna konceptista dr. Karel Kavčič in Josip Filinič sta imenovana za finančna komisarja v IX. čin. razredu, konceptni praktikant Gvidon Tersič pa za finančnega konceptista v X. čin. razredu.

— **Iz poštne službe.** Poštni poduradnik Anton Stokovac v Puju je dobil ob priliki upokojenja srebrni zaslužni križec s krono.

— C. kr. finančno ministrstvo je imenovalo oficijala gosp. Daniela Štamcarja pri tukajšnji finančni prokuraturi za pisarniškega pristava pomožnih uradov z značajem ravnatelja.

— **Premembe na južni železnici.**
Postajenačelnik v Divači gosp. Ivan Gnezda pride kot višji revident v Ljubljano, postajenačelnik v Sežani g. Ivan Arhar pride za načelnika v Divačo, za Sežano je pa imenovan g. Bernard Perkó, dosedaj pristav v Hrstniku.

Trgovski plesni venček »Merkurjev« je bil v soboto zvečer v veliki dvorani »Narodnega doma«. Stopnišče in dvorana sta bila okusno okrašena z eksotičnimi rastlinami. Kmalu po 9. se je razvil eleganten ples, ki ga je otvoril g. Lilleg z gospo Naglasovo. Družestne gospe in gospodične so našle v iskrih plesalcih vnete oboževalce ženske lepote, zato so bile pa tudi vedno vse oddane za vsak ples. Društvena godba je prav marljivo in preiznito izvajala plesne komade ter morala vedno dodajati novih točk. Četvorke je umno aranžiral g. Knific in jih je plesalo povprečno po 50 parov. Ples je trajal do ranih jutranjih ur z isto svežostjo kot ob začetku. — Udeležba je bila sicer dobra, vendar smo pogrešali marsikakega slovenskega trgovca, ki bi bil moralno zavezan priti na to prireditev. Izmed honoracijorjev smo opazili na plesnem venčku g. župana Hribarja, predsednika odvetniške zbornice kranjske g. dr. Majarona, predsednika zveze slovenskih odvetnikov g. dr. Trillerja, tajnika trgovske zbornice g. dr. Windischerja. — G. restavtrar Kržišnik se je znova izkazal, da je v svoji obrti docela na svojem mestu in kos svojih nalogi vsak čas.

Avstrijsko društvo železniških uradnikov skupina Ljubljana je ime-

lo snoči v hotelu pri »Južnem kolo-
dvoru« občni zbor, kateremu je pred-
sedoval pristav g. Borštner, ki
je pozdravil navzoče, zlasti pa odpo-
slanca osrednjega vodstva predsed-
nika Bastendorfa in podpredsednika
Nikoliča. Tajnikovo poročilo je po-
dal g. pristav Prek. Odbor je imel
18 sej, umrli so 3 člani, skupina je
priredila odhodnico prestavljenima
tovarišema gg. Negovetiču in Zemlji
ter več zabavnih večerov. Gibanje
za regulacijo plač železniškim urad-
nikom je bilo najvažnejše v prete-
klem letu. Poročilo blagajnika gosp.
pristava Ostermana izkazuje
2228 K 20 vin. dohodkov in 1966 K
20 vin. stroškov, torej prebitka 262
kron. Premoženje skupine znaša 150
kron 33 vin. Tekom leta je pristopilo
93 članov, 27 jih je izstopilo, ker so
bili premeščeni. Koncem leta je bilo
članov 173. Za revizorje je poročal g.
Tejkal. Knjige in računi so vsi v
redu. Predlagani absolutorij blagaj-
niku in odboru je bil soglasno spre-
jet. Nato so se vsršile volitve po list-
kih. Za predsednika je bil izvoljen
pristav g. Borštner, za I. pod-
predsednika višji revident gosp. Ko-
blar, za II. višji revident g. Ma-
lovrh, pregledovalca računov sta
gg. višji revident Tejkal in pri-
stav Perne, odborniki pa gg. re-
vident Petek, pristav Potočnik,
pristav Majdič, pristav Knajzl,
asistent Šiška, asistent Man-
deljc, pristav Manfreda, pri-
stav Keržmane in pristav Poč-
kar. Vsi izvoljeni so sprejeli izvo-
litev.

Sirov očim. V Domžalah stanuje upokojeni železničar Jožef Šajn, ki se je hotel na vsak način iznebiti svojega pastrika. Uboga reva je bil tepen, predsediti je moral nag p mnogo ur v mrzli vodi, stradal je, in ni smel nikdar na prosto. Večkrat so usmiljeni ljudje siroveža naznanili sodišču, a vselej se je znal z lažmi izrezati. Dne 17. t. m. je bil ubogi deček zvezan tako trdo, da so mu ročice hudo otelele in vse začrnele; z tankih hlačicah in srčajiče je sirota zmrzoval zvezan na dvorišču, odkoder ga je rešil sosed, ki ga je zavit v svojo suknjo, prinesel v šolo in oddal na žandarmerijo. Deček je grozno stepen in poln ran. Oddali ga bodo v bolnišnico, ljubeznivega očimainmater, ki je vedela za trpinčenje otroka, pa bo sodišče pončilo, da otrok ni človeka, ampak da je hušji od zveri človek, ki tako brezsrčno ravna z ubogo siroto. Pri vsem tem je najžalostnejše to, če mati pozabi, da je mati.

Umrli je v Gorici v visoki starosti 83 let don Francesco Zoratti, najbolj popularen duhovnik. Zoratti je bil dober človek, vesel, duhovnik starega kova. Vsak otrok v Gorici pozna don Zorattija. Rojen v Gorici je ostal v svojem rojstnem mestu kot kaplan v cerkvi Sv. Ignacija na Travniku. Ni mu bilo mar, da bi se pospel višje v duhovski službi. Imel je pa tudi precejšnje premoženje. Pokojni Zoratti je govoril tudi dobro slovenski. Kot duhovniku so mu bili vsi enaki: Italijani in Slovenci. Zoratti je bil več časa tudi mestni svetovalec.

Zmešalo se je vojaškemu kapelniku Benczurju pri 47. pešpolku v Gorici. Včeraj so ga oddali v oddelk za umobolne v bolnišnico usmiljenih bratov. Benczurju, ki je bil spreten kapelnik, se je poznalo že nekaj časa, da ni pri njem vse v redu.

Iz gledališke pisarne. Jutri (nepar) se uprizori izvirna noviteta „Na smrt obsojeni“, narodni igrokaz iz življenja koroških Slovencev, spisal znani slovenski pesnik in pisatelj Ksaver Meško. Nastopijo vse dramske osebe ter operni zbor.

„Na smrt obsojeni“. Jutri se uprizori na slovenskem gledališču izvirna Ksaver Meškova drama „Na smrt obsojeni“. Kakor čujemo, bo pri predstavi prisostvoval avtor sam. Igra se po novi prihodnji nedelji in na Sveti njo.

Slovensko gledališče. »Nepoštini«. Drama v 3 dejanjih. To odlično delo Gerolama Rovetta je zanimivo že po svojem pomenu, kot eden prvih dokumentov italijanskega verizma. Izzvalo je v avtorjevi domovini mnogo pozornosti, mnogo kritik različnega mnenja in mnogo oduševljene hvale in ni malo pripomoglo k velikim uspehom naturalistne struje na laških tleh. Če bi ne bilo slabih epigonov, ki so si prisvojili vidno formulo, a niso zapazili neodbitnega bistva, bi lahko rekli, da je za velika dela — in takšno so »Nepoštini« brez dvoma — značilen tisti resni pogled na življenje in na njegove tragedije, ki ne vidi gonila vseh katastrof samo v ljubezni, v tej priljubljeni rešitvi ljubi sentimentalnih, temveč v naglih, ki so čisto tem bolj dramatskim je njih značaj na prvi pogled bledeni in suho materialen. O tem nam priča neoporekljiva veličina Balzacova in nam priča v pravem razmerju vrhunska Rovettova drama. Tudi tu je glavni movens denar, poleg njegove časti in ne najzadnja lahkomiselnost

Elize Moretti ter njenega očeta, ljubezen pa zgolj spojilo, ki g'adi plazu liza njegovo pogubonosno pot navzdol. Torej resna drama, pošten umetvor in kaj prijetna izpremema sredi galantnih komedij, ki so sicer absolutno lahko enake in še večje estetske vrednosti, a tvorijo z enoličnostjo svoje smovi včasih vendarle prevelik del modernih glediških repertoarjev. In končno, saj ni napačno, če doseže dramsku Muza enkrat tudi moralen učinek, ako ni zato estetski prikrajšan ... Z dramsko mogoto, ob tujarjem toku dialogov se gradi in se podira dejanje: Mlada žena slabo vzgojena od očeta vetrnjaka, pisatelj Orlandija, je zabredla v dolgevo, ki si jih možu ne upa priznati. Zrasto ji čez glavo, ona pa se v svoji lahkomiselnosti ne brani pomoci hotilivega starca Sigismondija, ki svojo dobroto tudi 'podlo izkoristi. Nenadoma pade pa Sigismondij kot žrtev morileca; po njegovih papirjih, ki so mu izročeni, da jih uredi, in po trgovčevem računu za ženo Elizo, ki ga prestreže, pride brezskrbni pošteniakov Carlo Moretti bramoti na sled. Strašen je ta udarec zanj, ki mu je bila poštenost vsaka druga beseda. Zdaj, ko ni več sramotnega vira, odkoder je črpala žena denar za udobno življenje, se mora vendarle nadaljevati to razkošje: zaradi ljudi, da ne budo sumili madeža, ki ju peče na duši. Carlo Moretti je blagajnik v banki; da reši svoj ugled pred trgovskimi uslužbencem, ki pride terjat za Elizo dolg, seže po denarju, ki mu ga je zaupala gospa De Fornaris kot povračilo za poneverjenje svojega moža. In da popravi ta prvi greh, vzame nadomestilo iz blagajne. Vsota naraste, nada, da bo mogel vrniti, se izjalovi, Carlo se kot priča pri obravnavi proti De Fornarisu osumiči s svojim čudno vnetim zagovarjanjem defraudanta; katastrofa je tu, žrtev tuje in lastne slabosti mora po presljlivem prizoru s soprogo bežati pred roko pravice. Vse to se z brutalno resničnostjo vrši pred gledalcem; brez moraliziranja odseva na Carlu avtorjev protest proti lažnjivi časti, proti tistemu puhlemu strahu pred ljudmi, ki je slabotnežu vendarle več od poštenosti. Kot drama sama po sebi so pisani „Nepošteni“ z vrlo virtouozno neprisiljenostjo, ki jo moti edino deus ex machina v prvem dejanju, usodni nepričakovani konec Sigismondija. Dobri dramatik, — in k takšnim bi pristeli pač tudi Rovetta — stavijo podobne dogodiljaje običajno v predbasen, ali si pa pomagajo drugače; kdor išče zgledov, mu ni treba, da se ozre prav tja do grških tragedov nazaj. Uprizoritev „Nepoštenih“ je bila nenavadno uspeša; skoro vsi igralci so zastavili vse svoje moči. Zvezda večera je bila pač Eliza gospe Borštnikove; nje fina, nervozna in vendar rafinirano umerjena igra je najmanj dosegala Noro, v kateri smo jo toli občudovali. Gospa De Fornaris je sicer vrlo oživila v gospe Danilovi, toda zlasti v tistem prizoru prvega dejanja, kjer igra sama z Borštnikovo, ni bilo dobro primerjati nje primitivnih sredstev z blestečo treznostjo Elize. G. Nučič nas je kot Carlo kaj prijetno iznenadil; izboren je bil posebno in prvi dveh dejanjih; malce manj mu je uspelo tretje. Tam bi se bil pač še malo bolj približal Zacconiju, da ga je igral mirneje in z globljo psihološko zvestobo. Orlandi g. Dragutinovića je ena njegovih najboljših letošnjih kreacij. G. Danilo ni bil videti disponiran. Gdč. Thalerjevi je dala njena sicer omejena vloga vendarle dovolj prilike, da je pokazala svoj zelo simpatični talent. Gdč. Bergantova in gg. Bukšek in Molek so bili dobri. Škoda takšne predstave za prazno gledišče!

V. Levstik.

